

राजसात् *ind.* To the state or in the possession of a king.

राजित *a.* Illuminated, brilliant.

राज्ञी 1 A queen, the wife of a king. -2 Yellowish-red brass. -3 N. of the wife of the sun. -4 N. of the western quarter; राज्ञी नाम प्रतीची Ch. Up. 3. 15. 2.

राज्यम् [राज्ञो भावः कर्म वा, राजन्-यत् नलोपः] 1 Royalty, sovereignty, royal authority; राज्येन किं तद् विपरीतवृत्ते: R. 2. 53; 4. 1. -2 A kingdom, country, an empire; R. 1. 58. -3 Rule, reign, government, administration of a kingdom. -Comp. -अङ्गम् a constituent member of the state, a requisite of regal administration; (these are usually said to be seven: -स्वाम्यमात्यसुहृत्कोषराष्ट्रदुर्गबलानि च Ak.). -2 a stronghold. -3 an army. -अधिकारः 1 authority over a kingdom. -2 a right to sovereignty. -अधिदेवता the tutelary deity of a kingdom. -अपहरणम् usurpation. -अभिषेकः inauguration or coronation of a king. -आश्रममुनिः a pious king, the sage living in the hermitage in the form of the kingdom; पप्रच्छ कुशलं राज्ये राज्याश्रममुनिं मुनिः R. 1. 58. -उपकरणम् (pl.) the paraphernalia of government. -करः the tribute paid by a tributary prince. -कर्तृ *m.* 1 an administrator or officer of government. -2 a king. -खण्डम् a country. -च्युत *a.* deposed or dethroned. -तन्त्रम् the science of government, system of administration, the government or administration of a kingdom; Mu. 1. -द्रव्यम् a requisite of sovereignty. -धुरा, -भारः the yoke or burden of government, the responsibility or administration of government. -परिक्रिया administration. -भाज् a king. -भङ्गः subversion of sovereignty. -भोगः the possession of sovereignty. -भ्रंशः deposition from kingdom, loss of sovereignty. -लक्ष्मीः, -श्रीः the glory of sovereignty. -लोभः greed of dominion, desire of territorial aggrandizement. -विभूतिः power of royalty. -व्यवहारः administration, government business. -सुखम् the sweets of royalty. -स्थितिः government.

राजसा *a.* (-सी *f.*) [राजसा निर्मितम् अण्] Relating to or influenced by the quality *rajas*, endowed with the quality *rajas* or passion; ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः Bg. 14. 18; 7. 12; 17. 2.

राजिः, -जी *f.* [राज्-इन् वा ङीप् Un. 4. 136] A streak, line, row, range; सर्वं पण्डितराजराजितिलकेनाकारि लोकोत्तरम् Bv. 4. 44; दानराजिः R. 2. 7; राजीवराजीवशलोलमृद्भम् Śi. 4. 9. Ki. 5. 4. -2 Black mustard. -3 The soft palate, uvula. -4 A striped snake. -5 A field. -Comp. राजिफला(-ली) a kind of cucumber (Mar. टरकाकडी).

राजीफलः *Trichosanthes Dioeca* (Mar. पडवल).

राजिका 1 A line, row, range. -2 A field. -3 Black mustard; न राजिकाराद्धमभोजि तत्र N. 16. 73. -4 Mustard (used as a weight).

सं. इ. को... १६८

राजिलः [राज्-इलच्] 1 A species of innocent and poisonless snakes; किं महोरगविसर्पविक्रमो राजिलेषु गरुडः प्रवर्तते R. 11. 27; cf. डण्डुम. -2 An elephant.

राजीवः [राजी दलराजी अस्यस्य व] 1 A kind of deer. -2 A crane. -3 An elephant. -4 A species of fish; Ms. 5. 16. -वम् A blue lotus, *Nymphaea lotus*; प्रफुल्ल-राजीवमिवाङ्गमध्ये Ku. 3. 45. -Comp. -अक्ष, -नेत्र, -लोचन *a.* lotus-eyed; ऊनषोडशवर्षो मे रामो राजीवलोचनः Rām.

राजीविनी 1 The lotus plant. -2 A group of lotuses.

राटिः A bird. -*f.* War, battle.

राडिः A kind of bird; L. D. B.

राढा 1 Lustre. -2 N. of a district in Bengal, as also of its capital; गौडं राष्ट्रमनुत्तमं निरुपमा तत्रापि राढापुरी Prab. 2.

राणम् 1 A leaf. -2 A peacock's tail.

राणायनीयः N. of a preceptor. -याः The school of राणायन.

राणिका A bridle.

राणडीरः = रण्डापुत्रः; Hch. 7.

रात *a.* Given, bestowed; रातो वोऽनुप्रहार्याय विष्णुना प्रभविष्णुना Bhāg. 1. 12. 16.

रातन्ती A festival on the fourteenth day of the second half of Pausa.

राति *a.* Ved. 1 Liberal, favourable, generous. -2 Ready. -तिः A friend (opp. to अरातिः). -*f.* 1 Giving, bestowing, presentation. -2 Wealth; विज्ञानमानन्दं ब्रह्म रातिर्दातुः परायणम् Bri. Up. 3. 9. 28; Bhāg. 5. 5. 3. -3 A favour. -4 A gift, present. -Comp. -साच् *a.* (-पाच्) bestowing gifts, liberal, bountiful.

रात्रिः, -त्री *f.* [राति सुखं भयं वा रा-त्रिप् वा ङीप् Un. 4. 69] 1 Night; रात्रिर्गता मतिमतां वर मुञ्च शश्याम् R. 5. 66; दिवा काकरवाद् भीता रात्रौ तरति नर्मदाम्. -2 The darkness of night. -3 Turmeric; Mb. 13. 136. 25. -4 One of the four forms or bodies of Brahmā. -5 Day and night; अहःशब्दोऽपि अहोरात्रवचनः । रात्रिशब्दोऽपि ŚB. on MS. 8. 1. 16; यां रात्रिं जायते जीवो यां रात्रिं च विनश्यति Mb. 13. 9. 4. -Comp. -अटः 1 a goblin, demon, ghost. -2 a thief. -अन्धः *a.* night-blind. -आगमः, -उपायः the approach of night. -करः 1 the moon. -2 camphor. -चरः (also रात्रिचर) (-री *f.*) 1 ' a night-rover ', robber, thief. -2 a watchman, patrol, guard. -3 a demon, ghost, evil spirit; (तं) यान्तं वने रात्रिचरी डुडौके Bk. 2. 23. -चर्या 1 night-roving. -2 a nightly act or ceremony. -जम् a star, constellation. -जलम् dew. -जागरः 1 night-watching, wakefulness or sitting up at night; आरुरोह कुमुदा-करोपमां रात्रिर्जागरपरो दिवाशयः R. 19. 34. -2 a dog. -दः a gnat. -तरा the dead of night. -तिथिः *f.* a lunar night.